

Sygn. akt I CSK 1563/22

POSTANOWIENIE

Dnia 26 września 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Beata Janiszewska

w sprawie z powództwa Banku [...] w R. z siedzibą w R.
przeciwko [...] Towarzystwu Ubezpieczeń spółce akcyjnej w W.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 26 września 2022 r.,
na skutek skargi kasacyjnej pozwanego
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 21 lipca 2021 r., sygn. akt I AGa [...],

- 1. odrzuca skargę kasacyjną,**
- 2. zasądza od [...] Towarzystwa Ubezpieczeń spółki akcyjnej w W. na rzecz Banku [...] w R. z siedzibą w R. kwotę 2700 (dwa tysiące siedemset) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwana [...] Towarzystwo Ubezpieczeń S.A. w W. wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...], wydanego na skutek apelacji skarżącej od wyroku Sądu Okręgowego w L. w sprawie o zapłatę z powództwa Banku [...] w R. z siedzibą w R.. Sąd drugiej instancji sprostował wyrok Sądu Okręgowego (punkt I), oddalił apelację pozwanej (punkt II) i orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego (punkt III).

Pozwana zaskarżyła wyrok Sądu Apelacyjnego „w części [...] tj. w odniesieniu do punktu II i III wyroku, z wyłączeniem punktu I”. Wniosła przy tym o „zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie powództwa”, ewentualnie o „uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania”.

W odpowiedzi na skargę powód wniósł m.in. o odrzucenie skargi na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁴ § 1 k.p.c. oraz o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna podlegała odrzuceniu z uwagi na obarczenie jej nieusuwalnym brakiem konstrukcyjnym.

Stosownie do art. 398⁴ § 1 pkt 1 k.p.c. skarga kasacyjna powinna zawierać m.in. oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości czy w części (pkt 1). Zgodnie natomiast z art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. skarga taka powinna zawierać wniosek o uchylenie lub uchylenie i zmianę orzeczenia z oznaczeniem zakresu żadanego uchylenia i zmiany (pkt 3). Elementy te mają dla skargi charakter konstrukcyjny, a ich brak nie podlega usunięciu. Wniosek taki wynika z porównania treści art. 398⁶ § 2 k.p.c. *in medio* oraz art. 398⁶ § 1 k.p.c. Tylko drugi z tych przepisów dopuszcza sanowanie określonych braków skargi kasacyjnej; nie dotyczy to jednak braków odnoszących się do wymienionych na wstępie elementów konstrukcyjnych skargi (postanowienie Sądu Najwyższego z 29 października 2021 r., V CSK 31/21).

Bezwzględnie wymagane jest, by zakres zaskarżenia i wniosek o uchylenie lub o uchylenie i zmianę orzeczenia były ze sobą ściśle skorelowane; brak takiej korelacji skutkuje odrzuceniem skargi kasacyjnej (postanowienia Sądu Najwyższego z 12 października 2007 r., V CSK 309/07; z 23 sierpnia 2012 r., III CSK 161/12; z 21 kwietnia 2021 r., IV CSK 58/21). Elementy wymienione w art. 398⁴ § 1 k.p.c. stanowią zgrab omawianego środka zaskarżenia i dopiero ich prawidłowe skonstruowanie pozwala uznać dane pismo za odpowiednio skomponowaną skargę kasacyjną. Skarga ta wnoszona jest bowiem od orzeczenia cechującego się walorem prawomocności, wobec czego, niezależnie od ogólnych

zasad skargowości i dyspozycyjności, skarżący powinien w sposób w pełni precyzyjny określić granice możliwej ingerencji Sądu Najwyższego w orzeczenie, od którego wywodzona jest skarga. Brak zsynchronizowania zakresu zaskarżenia i wniosku skargi powoduje, że niemożliwe staje się ustalenie granic kognicji Sądu rozpoznającego skargę kasacyjną; pismo takie nie spełnia konstrukcyjnych wymagań stawianych wspomnianym skargom, a w konsekwencji podlegać musi odrzuceniu.

Pozwana określiła zakres zaskarżenia wyroku Sądu drugiej instancji w sposób realizujący wymaganie wskazane w art. 398⁴ § 1 pkt 1 k.p.c. Co się natomiast tyczy wniosków skargi kasacyjnej (art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c.), to żadne z przytoczonych na wstępie żądań nie pozwala na przyjęcie, że wspomniany środek zaskarżenia został skonstruowany poprawnie, a w konsekwencji nadawał się do rozpoznania. Pozwana nie określiła w nich bowiem wnioskowanego zakresu ingerencji w zaskarżone orzeczenie. Sąd Najwyższy nie ma przy tym możliwości dokonania takiej wykładni tychże wniosków, która pozwalałaby na przyjęcie, że wniosek o uchylenie wyroku odnosi się do tej jego części, która została objęta zakresem zaskarżenia. W świetle art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. konieczne jest oznaczenie zakresu, w jakim zaskarżony wyrok ma zostać uchylony lub uchylony i zmieniony, albo wprost, albo co najmniej przez jednoznaczne odesłanie do prawidłowo określonego zakresu zaskarżenia, także jeśli wyrok został zaskarżony w całości. Sąd nie ma możliwości dopowiadania za stronę skarżącą, czy żądana w skardze „zmiana zaskarżonego wyroku” miałyby oznaczać wyrok jako całość, czy wyrok w zaskarżonej (lub jeszcze innej) części. W orzecznictwie trafnie podkreśla się bowiem, że prawidłowo skonstruowana skarga kasacyjna powinna obejmować całkowicie jasne, jednoznaczne i zrozumiałe określenie elementów wskazanych w art. 398⁴ § 1 k.p.c.; skarga kasacyjna powinna być sporządzona tak, by nie stwarzała żadnych wątpliwości interpretacyjnych (postanowienia Sądu Najwyższego z: 16 października 1997 r., II CKN 404/97, 11 stycznia 2011 r., V CSK 272/10, 3 czerwca 2016 r., IV CSK 796/15).

Za trafnością przywołanego stanowiska przemawia szereg argumentów.

Po pierwsze, w postępowaniu przed Sądem Najwyższym obowiązuje tzw. przymus adwokacko-radcowski. Należy zatem zakładać, że wykorzystanie wiedzy i doświadczenia prawnika, który uzyskał odpowiednie uprawnienia zawodowe, pozwoli na sprostanie, nieskomplikowanym wszak w sposób nadmierny, regułom formułowania skargi kasacyjnej. W polskim systemie prawnym nie przyjęto modelu zamkniętego korpusu profesjonalnych pełnomocników wyłącznie uprawnionych do sporządzania skarg kasacyjnych. Do wniesienia wspomnianego pisma procesowego uprawniony jest więc każdy z adwokatów lub radców prawnych oraz innych prawników wymienionych w art. 87¹ k.p.c. Od każdego z ww. podmiotów wymagane jest zachowanie należytej staranności, którą określa się przy uwzględnieniu zawodowego charakteru prowadzonej przez nie działalności.

W przypadku skargi kasacyjnej podstawowym wymaganiem stawianym pełnomocnikom sporządzającym ten środek zaskarżenia, poprzedzającym przedstawienie merytorycznych wywodów skargi, jest zadośćuczynienie opisanym wyżej wymaganiom konstrukcyjnym. Jak uprzednio podkreślono, braki w zakresie wymagań opisanych w art. 398⁴ § 1 k.p.c. nie podlegają usunięciu, lecz uzasadniają odrzucenie skargi kasacyjnej, bez względu na merytoryczne walory zawartych w skardze rozważań jurydycznych.

Realizacja opisanych wymagań nie powinno nastręczać trudności nie tylko dlatego, że wymagania te stawiane są zawodowemu prawnikowi, lecz także z powodu jednoznacznego opisanie ich w Kodeksie postępowania cywilnego. Konieczność oznaczenia orzeczenia sądu drugiej instancji wraz z zakresem, w jakim zostaje ono zaskarżone, oraz postawienia wniosku o uchylenie lub uchylenie i zmianę zaskarżonego orzeczenia z oznaczeniem zakresu żądanego uchylenia i zmiany jest dostrzegalna bez dokonywania skomplikowanych zabiegów interpretacyjnych, gdyż stanowi zadośćuczynienie wymaganiom enumerowanym w art. 398⁴ § 1 k.p.c.

Po drugie, wskazane wyżej elementy skargi mają dla tego środka istotny, konstrukcyjny sens. Skarga kasacyjna stanowi nadzwyczajny środek zaskarżenia, który wnosi się od prawomocnego orzeczenia sądu drugiej instancji. Wysoki stopień sformalizowania tej skargi jest zatem uzasadniony tym, że służy ona ingerencji w

zasadę stabilności orzeczeń sądowych. Stabilność ta stanowi istotną dla systemu prawa wartość, a zatem konieczne jest, by organ dokonujący wspomnianej ingerencji miał jasno i precyzyjnie wyznaczone pole działania – temu natomiast służą właśnie wymagania określone w art. 398⁴ § 1 k.p.c. Uznanie skargi kasacyjnej niespełniającej wspomnianych wymagań za dopuszczalną prowadziłoby do konieczności autonomicznego ustalania przez Sąd Najwyższy granic, w jakich może on ingerować w prawomocne orzeczenia – na podstawie niejasnych, pozaustawowych kryteriów. Konieczność precyzyjnego określenia zakresu zaskarżenia i wniosków skargi kasacyjnej służy stabilności rozstrzygnięć sądowych oraz nie pozwala Sądowi Najwyższemu na samodzielne ustalanie zakresu, w jakim może on w tę zasadę ingerować.

Po trzecie, skarga kasacyjna z zasady wnoszona jest w sprawie, w której ścierają się sporne, co najmniej na płaszczyźnie faktycznej, interesy stron lub uczestników postępowania. Dokonywanie zatem przez Sąd Najwyższy takiej interpretacji skargi, która zmieniałaby jej treść w sposób korzystny dla skarżącej, byłoby nieuzasadnionym faworyzowaniem tej strony (uczestnika postępowania) kosztem przeciwnika skargi.

Pożądane jest, by sądy, podobnie jak i inne organy państwa, analizując wszelkiego rodzaju pisma i wnioski składane przez strony postępowań, w tym postępowań cywilnych, dokonywały tzw. przyjaznej wykładni treści tychże pism. Reguła ta w ograniczonym zakresie znalazła wyraz w art. 130 § 1 zd. 2 k.p.c. i art. 130^{1a} § 1 zd. 2 k.p.c., jednak zasadne jest nadanie jej wymiaru uniwersalnego. Rzecz bowiem w tym, że źródłem tej zasady jest poczynienie założenia o elementarnym poziomie racjonalności podmiotów występujących w obrocie prawnym. Należy zatem, w braku innych wskazań, przyjmować, że strona (uczestnik) postępowania składa oświadczenia sensowne i zgodne ze swoim interesem, a w związku z tym ignorować pewne omyłki pisarskie, oczywiste niedokładności i podobne, drobne uchybienia.

Powyższa reguła nie obejmuje jednak kwestii elementarnych dla prawidłowej konstrukcji pisma procesowego, a zwłaszcza nadzwyczajnego środka zaskarżenia, który składany jest przez zawodowego pełnomocnika. Przyjazna interpretacja

oświadczeń stron nie może bowiem prowadzić do zastępowania tych oświadczeń domysłami organu (sądu) – zwłaszcza w sytuacji, w której *de facto* prowadziłoby to do autonomicznego ustalania zakresu kognicji danego organu. Wobec wyraźnego ograniczenia przez ustawodawcę granic, w jakich rozpoznawana jest skarga kasacyjna (art. 398¹³ § 1 k.p.c.), niedopuszczalne byłoby przyjęcie, że w sytuacjach wątpliwych o granicach tych decydowałby ostatecznie sam Sąd Najwyższy, któremu w istocie pozostawiona byłaby decyzja w przedmiocie wykładni tej części skargi, która determinuje granice jej rozpoznania (postanowienie Sądu Najwyższego z 9 marca 2022 r., II CSKP 439/22).

Dokonując wykładni wniosków skargi kasacyjnej w kierunku przydania im elementów wymaganych przez art. 398⁴ § 1 pkt 3 *in fine* k.p.c. Sąd wykroczyłby poza granice usuwania oczywistych omyłek tekstu i doprowadziłby do istotnej zmiany merytorycznej, skutkującej odmienną oceną dopuszczalności złożonego w sprawie środka zaskarżenia.

Ubocznie wypada zauważyć, że pierwszy z wniosków skargi kasacyjnej obarczony jest dalej idącą nieprawidłowością. Wskazana w art. 398⁴ § 1 pkt 3 k.p.c. możliwość wnioskowania o „uchylenie lub uchylenie i zmianę” stanowi o istocie skargi kasacyjnej jako środka nadzwyczajnego, wnoszonego od orzeczenia prawomocnego. Orzeczenie Sądu drugiej instancji z zasady nie poddaje się zmianie, a wszelka ingerencja w jego treść musi zostać poprzedzona uchyleniem go w odpowiedniej części. Tymczasem skarżąca zawnioskowała bezpośrednio o zmianę zaskarżonego wyroku; wniosek taki byłby właściwy wyłącznie w przypadku apelacji, wnoszonej od orzeczenia niecechującego się walorem prawomocności.

Podsumowując, należy wskazać, że skarga kasacyjna, jako obarczona nieusuwalnym brakiem konstrukcyjnym, podlegała odrzuceniu przez Sąd Apelacyjny na podstawie art. 398⁶ § 2 k.p.c. w zw. z art. 398⁴ § 1 pkt 1 i 3 k.p.c. Wobec nieodrżucenia jej przez Sąd drugiej instancji, podlegała ona odrzuceniu przez Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁶ § 3 k.p.c. O kosztach orzeczono na podstawie § 2 pkt 6 w zw. z § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenie Ministra

Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz. U. poz. 1800 z późn. zm.).